

sâlikte azamet, kudret, kibriyâ, ceberût, huşû ve huzû; cemal tecellisinde ise merhamet, lutuf, cömertlik, neşe ve ünsiyet meydana geldiğini söyler. Kâşânî'ye göre sülûkünün başlangıcındaki sâlike gelen ilk tecelli fiiller tecellisidir. Ardından sıfat tecellisi ve en son zât tecellisi gelir. Zira fiiller sıfatların, sıfatlar zâtın eseridir. Ancak fiil ve sıfatlar zâttan ayrılmadığından tek bir tecelli vardır, o da zât tecellisidir. Fiillerin tecellisinin görülmesine "muhâdara", sıfatların tecellisinin görülmesine "mükâşefe", zâtın tecellisinin görülmesine "müşâhede" denir. Necmeddîn-i Dâye tecelliye sâlik tarafından doğru idrak edilip edilmemesi açısından ruhanî ve hakkânî (rabbânî) şeklinde ikiye ayırır. Ruhânî tecelli insan ruhunun zâtıyla beraber sıfatlarının tecellisidir. Fakat sâlik ruhun tecellisini Hakk'ın tecellisi (hakkânî) zanneder ve kendi tecellisi Hakk'ın tecellisini tatmaya engel olur. Bu noktada "enelhak" iddiasına kapılabilir. Burada sâlike düşen şey helâktan kurtulmak için kâmil bir mürşide sığınmaktır.

BİBLİYOGRAFYA :

Râgıb el-İsfahânî, *Müfredât: Kur'an Kavramları Sözlüğü* (trc. Yusuf Türker), İstanbul 2007, s. 334; Tehânevî, *Keşşâf* (Dahrûc), I, 384-386; Ser-râc, *Lüma': İslâm Tasavvufu* (trc. Hasan Kâmil Yılmaz), İstanbul 1996, s. 354; Kelâbâzî, *Taaruf* (Uludağ), s. 180-182; Kuşeyrî, *Risâle* (Uludağ), s. 205-206; a.mlf., *Letâ'ifü'l-İşârât* (nşr. İbrâhim Besyûnî), Kahire 1981, I, 564-567; Hücvîrî, *Keş-fü'l-mahcûb* (Uludağ), s. 540; İbnü'l-Arabî, *Fütû-hât-ı Mekkiyye* (trc. Ekrem Demirli), İstanbul 2008, IX, 210-222; a.mlf., *Resâ'ilü İbn 'Arabî*, Beyrut 1997, s. 414-455; Abdürrezzâk el-Kâşânî, *Tasavvuf Sözlüğü* (trc. Ekrem Demirli), İstanbul 2004, s. 119-127; İbn Haldûn, *Şifâü's-sâil: Tasavvufun Mahiyeti* (trc. Süleyman Uludağ), İstanbul 1977, s. 159; Abdülkerîm el-Cîfî, *İnsân-ı Kâmil* (trc. Abdülaziz Mecdi Tolun, haz. Selçuk Eraydın v.dğr.), İstanbul 1998, s. 105-133; Aclûnî, *Keşfü'l-ħaḫāḫā*, II, 132; Refik el-Acem, *Mevsû'atü muştalâ-ħâtî'l-tasavvufi'l-İslâmî*, Beyrut 1999, s. 161-167; Abdullah Kartal, *Abdülkerîm Cîlî: Hayatı, Eserleri, Tasavvuf Felsefesi*, İstanbul 2003, s. 54-61; Suâd el-Hakîm, *İbnü'l-Arabî Sözlüğü* (trc. Ekrem Demirli), İstanbul 2005, s. 607-610; Ekrem Demirli, *Sadreddin Konevî'de Bilgi ve Varlık*, İstanbul 2005, s. 294-295; Süleyman Uludağ, *Tasavvufun Dili*, İstanbul 2007, II, 143-154; M. Mustafa Çakmaklıoğlu, *İbn Arabî'de Ma'rifetin İfadesi*, İstanbul 2007, s. 207-213.

SEMİH CEYHAN

Diğer Dinlerde. Tabiat üstü / ilâhî varlıkların yeryüzünde tezahür etmesini ifade eden tecellî (theophany) kavramı ilkelinden gelişmiş olanına kadar pek çok dinde ortaya çıkan yaygın bir fenomendir. Buna göre herhangi bir tanrısal varlık veya bir tanrı herhangi bir mekânda, nesnede, bir varlıkta veya bazan insanda ya bütünüyle ya da kısmen görünebilir. İnsanlarla te-

mas kurabilir veya onlara birtakım emirler verebilir. Âdeta ilâhî âlemden yeryüzüne inişi ifade eden tecelli kavramı doğa üstü varlığın ateşten şimşeğe, insandan hayvana veya bir bitkiye, bazan taş, ağaç, maden gibi farklı nesnelere farklı sürelerde tezahür edişini içerecek kadar geniş bir anlam sahiptir. İlâhî varlığın tecelli formları farklı sürelerde de olsa tezahür ettikleri alanları kutsallaştırma güçleri konusunda bütün dinler neredeyse ortak bir kanaate sahiptir. Böylece Hinduizm'de tanrı Vişnu arabacı Krişna'da tecelli ederek onu kutsallaştırmış, Sînâ dağında Yahova bir ateş parçası şeklinde tecelli ederken dağı kutsallaştırmış veya antik Grekler'de Zeus her nereye indiyse orayı kutsal hale koymuştur. Çok tanrılı dinsel sistemlerde oldukça yaygın olan tecelli kavramı tek tanrılı dinlerde daha özelleşerek genelde tek bir tanrının insanlarla iletişim kurmak üzere yeryüzünde görünmesini ifade eden bir yapıya bürünmüştür. Öte yandan Hinduizm'deki hulûl (avatar) inancı tecelli kavramının Asya dinlerinde mevcut bir örneğidir. Buna göre Brahma, Şiva, Vişnu üçlüsünden tanrı Vişnu yeryüzüne çeşitli formlarda on defa inmekte ve on ayrı varlıkta tecelli etmektedir. Vişnu'nun tecelli ettiği bütün varlıklar dünyanın varlığının devamına katkıda bulunma misyonuna sahip oldukları için Hindu inançlarında ayrıcalıklı yerleri vardır.

Yahudilik'te Tanrı'nın tecellisini, varlığının tezahürünü ifade eden temel kelime İbrâ-nice'de "oturmak, yerleşmek" anlamındaki **şkn** kökünden türeyen **şekinadır** (Koe-hler – Baumgartner, IV, 1496). Kelime Ahd-i Atîk'te başta Tanrı'nın veya isminin toplanma çadırında, İsrâiloğulları'nın arasında, Kudüs'te, mâbedde ve Sînâ'da yerleştiğini / oturduğunu yahut bu mekânlara indiğini, Hz. Mûsâ'ya gerçekleştiği gibi yan-an çalığa ve Sînâ dağına tecelli ettiğini ifade eden bölümlerde fiil kipleriyle geçmektedir (Çıkış, 24/16, 25/8, 29/45-46; Sayılar, 5/3, 35/34; Tesniye, 12/11, 14/23, 33/16; I. Krallar, 6/13; İşaya, 8/18; Hezekiel, 43/7, 9; Zekarya, 8/3). Ahd-i Atîk'te en önemli tecelli olayı Tanrı'nın Sînâ'daki tecellisidir. İsrâiloğulları'nın Mısır'dan çıkışının üçüncü ayında gerçekleşen Sînâ vahyinde gök gürlemeleri ve şimşeklerle dağın üzerine bulut indiği, çok kuvvetli bir boru sesiyle Sînâ dağının titrediği, kavmin de korkudan titrediği ve dağa yaklaşmadığı, Rabb'in izzetinin dağın tepesinde her şeyi yiyip bitiren ateş gibi görüldüğü belirtilmektedir. İsrâiloğulları kendileri adına Mûsâ'nın Tanrı ile görüşmesini istemiş, Mûsâ, Tanrı'nın

nın tecelli ettiği koyu karanlığa yaklaşarak O'nunla söyleşmiştir. Dağdan indiği zaman Rab'le söyleştiğinden yüzünün parladığı nakledilmektedir (Çıkış, 19-20; 24; 32-34; Tesniye, 34/12).

Yahudilik'te Tanrı'nın tecellisiiyle ilgili ob-jelerden bahsedilmekte veya bu durum belli kalıplarla ifade edilmektedir. Tanrı'nın emriyle Mûsâ tarafından yaptırılan, içine on emrin yazıldığı iki taş levhanın konulduğu ahid sandığı ile Yahova'nın tecellisi arasında bir bağ kurulmuş, Tevrat'ta ve Rabbânî kaynaklarda sandığın içinde Tanrı'nın izzetinin ve yüce isminin bulunduğu belirtilmiştir (Çıkış, 40/34-35; Numbers Rabbah, 4/20). Süleyman Mâbedi'nin en kutsal bölümüne yerleştirilen (I. Kral-lar, 8/1-11) ve bu esnada Tanrı'nın izzetinin mâbedi kapladığı belirtilen sandıktan Mezmurlar'da "Tanrı'nın gücü ve izzeti" diye bahsedilmiştir (78/61). İsrâiloğulları diğer milletlerle savaşlarında ahid sandığını taşıırken Tanrı'nın düşmanları kovaladığı, sandık yerine konduğunda Tanrı'nın İsrâ-iloğulları'na döndüğü (Sayılar, 10/35-36), sandık Filistiler'in eline geçtiğinde ise Tanrı'nın izzetinin de İsrâil'den gittiği kaydedilmiştir (I. Samuel, 4). Ahd-i Atîk'te Tanrı'nın toplanma çadırına (Tanrı'nın emriyle Hz. Mûsâ tarafından yapılan ve Süleyman Mâbedi yapılıncaya kadar İsrâiloğulları'na mâbed vazifesi gören çadır) tecelli ettiği belirtilmiş, İsrâiloğulları toplanma çadırında iken Yahova'nın bulutunun onların üzerinde olduğu (Sayılar, 10/33-34) ve Yahova'nın Mûsâ ile konuşmak için indiği belirtilmiştir (Çıkış, 33/7-11; Sayılar, 11/16, 24-26, 12/4). Toplanma çadırı öncelikle Hz. Mûsâ'nın ilâhî vahyi aldığı mekânda ve orada İsrâiloğulları'nın yaşlıları da Yahova'nın tecellisine mazhar kılınırdı. Yerleşik hayata geçilip Kudüs'te mâbed inşa edildikten sonra tecellinin mazharı olarak mâbed öne çıkmıştır (Anderson, II, 421-422; Moody, IV, 317).

Rabb'in meleği, Tanrı'nın yüzü ve Tanrı'nın izzeti ifadeleri Ahd-i Atîk'te Tanrı'nın tecellisine işaretlerle kullanılmakta, Çıkış kitabında Rab Yahova'nın İsrâiloğulları'nın önünde giderek rehberlik ettiği ve onları koruduğu (13/21), rehberlik edenin Rabb'in meleği olduğu (14/19) ifade edilmektedir. Ya'kûb'un şahit olduğu tecelli Tanrı'nın yüzü şeklinde tanımlanmakta (Tekvîn, 32/30), mâbede ibadet etmek için gelenlerin Tanrı'nın yüzünü görmeyi arzuladıkları belirtilmekte (Mezmurlar, 23/20-21) ve İşaya, Tanrı'nın tecellisini melek ve yüz kelimeleriyle birlikte ifade etmektedir (63/9). İsrâil dininde Tanrı'nın tasvir edilmesi yasak-

lanmakla beraber Tanrı'nın yüzünü görme ifadesi genelde "Tanrı'nın mâbede tecellisi" mânasında iken (Çıkış, 23/15, 17; 34/20, 23-24; Mezmûrlar, 24/6; 42/2; İşıya, 1/12) sonradan Yahova'nın yüzü terkibi "O'nun rahmeti, hazır bulunuşu ve varlığı" anlamını kazanmıştır (Mezmûrlar, 11/7; 17/15). Ahd-i Atîk'te tecelli, daha çok toplanma çadırının üzerine (Çıkış, 40/34-38) ya da Kudüs'te mâbede indiği (I. Krallar, 8/10-11; Hezekiel, 8/4; 9/3) belirtilen Tanrı'nın izzetiyle anlatılmaktadır. Hezekiel'de bu durum, "Rabb'in izzetinin benzeyişinin görünüşü bu idi" (1/28) şeklinde dile getirilmekte ve Rab Yahova'nın tecellisinin mâbedden ayrılarak Bâbil'e sürgüne götürülen İsrâiloğulları'na gidişi de "Rabb'in izzeti ayrıldı ... durdu" (11/23) şeklinde ifade edilmektedir.

Talmud ve Midraş literatüründe Tanrı'nın farklı tecellilerini belirten Tanrı'nın yüzünü, izzetini ve kutsallığını ifade etmek için "şekina" kelimesi kullanılmış, Ahd-i Atîk'in Ârâmice tercüme olan Targumlar'da şekina "memra" (kelime = logos) veya "yekara" ile (izzet) karşılanmıştır (Kohler – Blau, XII, 258). Mişna'da, oturup şeriatı konuşan iki kişinin arasına şekinanın ineceği belirtilmektedir (Aboth, 3.2; ayrıca bk. Sanhedrin, 6.5). Rabbânî kaynaklarda Tanrı'nın evrensel ve özel olmak üzere iki tür tecellisinden bahsedilmekte, birincisi bütün kâinatı aydınlatan nura benzetilmekte, bu nurun Tanrı'dan başka bir şey olmadığı kaydedilmekte (Numbers Rabbah, 15.5), güneşin yeryüzünün her tarafını aydınlattığı gibi Tanrı'nın yeryüzünün sınırlarının ötesinde yedinci semadan tecelli ettiği ve şekinasıyla her yerde bulunduğu ifade edilmektedir (Sanhedrin, 39^a). Tanrı'nın yüzü şekinanın nuru ile özdeşleştirilmektedir (Numbers Rabbah, 11.5). Tanrı'nın özel tecellisi daha çok mâbede bağlantılı olarak gerçekleşmektedir. Tanrı Hz. Mûsâ'ya yanan çalılıkta tecelli ederek hitap ettikten sonra (Exodus Rabbah, 2.5) ona tecelli edeceği bir mâbede yapmasını emretmiştir (Exodus Rabbah, 34.1). Tanrı'nın İsrâiloğulları'nın arasına bu şekilde inip tecelli etmesi mâbedin inşa edilmesinin yegâne sebebi olarak gösterilmektedir (Numbers Rabbah, 13.6). Toplanma çadırının perdesinin önünde yanan yedi kollu şamdan (Levililer, 24/3) Rabb'in İsrâil kavmine tecellisinin (şekina) bir işareti diye görülmüş, sadece İsrâil kavmi, özellikle de kohenler şekinayı taşıyabilecek kutsallıkta sayılmıştır (Shabbath, 22^b). Süleyman Mâbedi de Tanrı'nın tecellisi için özel bir yer şeklinde sunulmuştur. Mâ-

bedin yıkılmasından sonra ibadet mekânı olan sinagog Tanrı'nın tecellisinin özel mekânı olarak kabul edilmiştir (Berokoth, 6^a). İsrâiloğulları sürgünde iken onlarla beraber giden ve onlarla kurtuluşu bekleyen şekinanın ikinci mâbede bulunmadığına ve dünyanın sonunda tekrar yeryüzüne ineceğine inanılmaktadır (Sotah, 9^b; Shabbath, 31^a; ayrıca bk. Moody, IV, 318).

Tanrı'nın tecellisi Rabbânî kaynaklarda genellikle Tanrı ile özdeş görülmüşken yahudi filozofları şekinayı Tanrı'dan ayrı ve yaratılmış bir varlık biçiminde anlamıştır. Saïd b. Yûsuf el-Feyyûmî, Tanrı'nın tecellisini O'nun yaratma ve vahyetme fiilleriyle doğrudan alâkalandırmaktadır (Gaon, s. 86). Feyyûmî'ye göre şekina Tanrı'nın nur şeklindeki izzetiyle özdeş olup vahiy ve peygamberlerle konuşma bu nur aracılığıyla gerçekleşmektedir. Hz. Mûsâ, Tanrı'nın izzetini görmek istediğinde ona gösterilen ve diğer peygamberlerin vahyi tecrübelerinde, rü'yetlerinde gördükleri Tanrı'nın nurudur (a.g.e., s. 127-131). J. Halevi, Tanrı ile insan arasında vasita konumunda kabul ettiği şekinanın peygamberlere rü'yetlerinde göründüğünü belirtir. Ancak ona göre şekina yaratılmış bir nur değil âdeta ilâhî bir tesirdir. Şekina ilk defa toplanma çadırına, ardından mâbede inmiştir. Mâbedin yıkılması ve peygamberliğin sona ermesiyle şekina gitmiştir, fakat Mesih'le beraber geri dönecektir (*The Kuzari*, s. 97, 99-100, 162-164). İbn Meymûn şekinayı kelime (memra) ve izzet (yekara) gibi bağımsız bir varlık ve Tanrı ile âlem arasında aracılık yapmak üzere yaratılmış bir nur olarak görmüş ve vahiydeki vasita rolünü kabul etmiştir. Rü'yetlerinde peygamberlere görünen de şekinadır (*Delâletü'l-hâ'irîn*, s. 50-53). İbn Meymûn, Yeni Eflâtuncu sudûr nazariyesinde ay üstü âlemlerle ay altı âlem arasındaki irtibatı sağlayan faal akılla şekinayı özdeşleştirir ve insanın bu nur sayesinde Tanrı'dan sudûr edenleri kavrayabileceğini söyler. Bununla beraber İbn Meymûn'un şekinayı doğrudan Tanrı ile özdeşleştirdiği bölümler de bulunmaktadır (a.g.e., s. 61-64). Modern yahudi felsefesinde tabiatın bütününün Tanrı'nın mucizevî tecellisi olarak algılanma eğilimi ağırlık kazanmaktadır.

Yahudi mistik geleneği, yaratılışı Yeni Eflâtuncu sudûr nazariyesine benzeyen bir anlayışla Tanrı'nın sıfatlarına, hatta yaratılışın her bir aşamasını oluşturan fil ve isimlerine denk gelen on aşamanın (sefirot) sonsuz ilâhî nuru yansıması şeklinde açıklamıştır. Tanrı kendini sadece Sînâ-

da açığa vurmamış, yaratılıştan itibaren her şeyde tezahür etmiştir. Öte yandan söz konusu on sefirot kâinatın iskeletini meydana getiren ve varlığa nüfuz eden hayat ağacı ya da kendisinden insanların var olduğu ilk insan şeklinde tasvir edilmiştir. Nitekim ilâhlığın dışı unsuru ve yarı bağımsız bir varlık diye algılanan şekina yaratılıştaki aşamaların sonuncusu, yani madde âlemine en yakın sefira ve insan ruhunun kaynağı olarak görülmüştür. Kabalist gelenekte insanın Tanrı'nın sûretinde yaratılması da insanın sefirotun mikrokozmosu olmasıyla açıklanmıştır (Gürkan, s. 125-127; *EJd.*, VII, 661-662).

Hıristiyanlık'ta Tanrı'nın yeryüzüne tecellisi, genellikle Hz. İsa'nın merkezî bir rol üstlendiği Tanrı'nın kurtuluş planıyla özdeşleştirilmektedir. Ahd-i Cedid metinlerinden Pavlus'un mektuplarında İsa Mesih ile şekinanın özdeşliği sıkça ifade edilmektedir. Pavlus'un Koloseliler'e Mektubu'nda sadece Tanrı'nın Mesih'in bedenine inmesi, hulûl etmesinden (1/19; 2/9) bahsedilmez, Mesih'in de azizlere ve kiliseye inmesi üzerinde durulur (1/18, 24; 2/9; 3/15) ve Mesih'in inişi izzetin zenginliği, izzetin ümidi şeklinde takdim edilerek şekina ile irtibatlandırılır (1/27). Efesoslular'a Mektup'ta ise "Rabbimiz İsa Mesih'in Allah'ı" ve "izzet babası" tabirleriyle izzet Mesih'e de nisbet edilmiştir (1/17). Pavlus, Tanrı'nın İsa Mesih'in yüzünde kendi izzetinin nurunu vermek için insanların yüreklerini parlattığını (Korintoslular'a İkinci Mektup, 4/6), günah işleyenlerin Tanrı'nın izzetinden mahrum kalacaklarını, iman edenlerin ise Tanrı'nın izzetinin ümidiyle övündüklerini belirtir (Romalılar'a Mektup, 3/3; 5/2). Luka'ya ait mektuplarda bazı olaylar Tanrı'nın tecellisiyle yorumlanmakta olup Cebrâil'in Hz. Meryem'e bir oğul müjdelerken Rûhulkudüs'ün üzerine geleceği ve Tanrı'nın kudretinin üzerine gölge salacağı şeklindeki ifadelerle (Luka, 1/35) Tekvîn kitabının Rabb'in izzetinin bulut şeklinde toplanma çadırı üstüne indiğini belirten cümleleri (40/35) arasındaki benzerlik dikkat çekicidir. Petrus ve beraberindekilerin İsa'nın izzetini görmeleri, Petrus İsa ile konuşurken bir bulutun üzerlerine gelerek onları gölgelemesi, havâirilerin bu durumdan korkması ve buluttan ilâhî bir ses duyulması şeklindeki anlatımların şekina anlayışını tasvir ettiği görülmektedir (Luka, 9/32-35). Yuhanna İncili'nin, "Kelâm beden olup ... aramızda sakin oldu (şekina); biz de onun izzetini Baba'nın biricik oğlunun izzeti olarak gördük" şeklindeki ifadelerinde (1/14)

Targumlar'da geçen Tanrı'nın tecellisiyle ilgili üç terim de kullanılmıştır. Tanrı'nın ezeli kelâmının İsa Mesih'e hulûl etmesi, Tanrı'nın ruhunun İsa üzerine inmesi ve onda kalması kutsal ruhun toplanma çadırına inmesi anlayışıyla alâkalandırılmıştır (1/33-34). Tanrı'nın izzetinin indiği Kudüs'teki mâbed yıkıldıktan sonra İsa Mesih'in bedeni tecelliye mazhar olmuştur. Havârilere, "Ben dünyanın nuruyum" şeklindeki hitabıyla (Yuhanna, 8/12) İsa'da gerçekleştiği kabul edilen tecellinin Talmud ve Midraş geleneğindeki nur anlayışıyla bağlantısı kurulmaktadır. Ayrıca İsa, babanın kendisine dünyanın kurulmasından önce verdiği izzetinin havâriiler tarafından görülmesinden bahsetmektedir (Yuhanna, 17/24).

Hıristiyan teolojisinde Tanrı'nın kelâmının İsa Mesih'e hulûl etmesi, kâinatın yaratılması, insanın Tanrı'nın sûretinde yaratılmış olması, kutsal ruh ve kiliseyle ilgili doktrinler O'nun tecellisiyle doğrudan irtibatlı şekilde ele alınmaktadır. Kâinatın yaratılışı Tanrı'nın tezahürü, kendisini bilir kılması olarak görülmektedir. Erken dönem kilise babalarından Irenaeus, Tanrı'nın yaratılmışlar tarafından ihata edilip kavranamayacağını belirttiikten sonra insanın Tanrı'nın izzeti, insan hayatının Tanrı'nın hikmeti olduğunu ve Tanrı'nın yaratılıştaki tezahürünün yeryüzündeki bütün canlılara hayat verdiğini ifade etmiştir (*The Early Christian Fathers*, s. 75-76). Tanrı'nın insanı kendi sûretinde yaratması (Tekvîn, 1/26) O'nun tecellisi olarak değerlendirilmiştir. Tanrı insanı kendi sûretinde yaratmakla yaratılışı taçlandırmış ve yaratılanı tanıyabilecek kabiliyeti insana vermiştir (*The Teaching of Christ*, s. 68-70). Kilise babalarından Origen, Tanrı'nın sûretinde yaratılması sebebiyle insana O'nun sûretinin şanının verildiğini, insanın uygun çabalarla kendisine başlangıçta verilen mükemmelliğe ulaşabileceğini belirtmiştir (*The Early Christian Fathers*, s. 198). Tanrı'nın varlığının tezahür ve tecellisi, kâinatın yaratılışına da aracılık ettiğine (Yuhanna, 1/10), kardeşler arasında ilk doğan (Romalıları'a Mektup, 8/29), Tanrı'nın sûreti, bütün yaratılanların ilki (Koloseliler'e Mektup, 1/15) olduğuna ve Tanrı'nın bedenlenmiş ilâhî kelâmı şeklinde insanlar arasına indiğine inanılan İsa Mesih'le özdeşleşmiştir. Hıristiyanlık'ta kutsal ruh Tanrı'nın tecellisini doğrudan temsil eden bir varlık biçiminde takdim edilmekle kalmayıp teslis inancının üçüncü unsuru olarak Tanrı kabul edilmektedir. Tanrı insanlar arasına kutsal ruhla inmekte, baba ve oğul tara-

fından gönderilen ruh insanlara Tanrı'nın izzetini ve mânevî desteğini vermektedir. Kutsal ruh cemaatin Tanrı ile yakınlığının güvencesidir (Korintoslular'a İkinci Mektup, 1/22), yürekleri Tanrı sevgisiyle doldurup taşıran da odur (Romalıları'a Mektup, 5/5). Hıristiyanlık'ta Mesih'in üzerine bina edilen, Allah'ın mâbedi (Korintoslular'a Birinci Mektup, 3/9-17; 6/19; Efesoslular'a Mektup, 2/20-22) ve Mesih'in mistik bedeni olarak kabul edilen kilise Tanrı'nın tecellisinin mazharıdır (Efesoslular'a Mektup, 1/23; 5/23; Koloseliler'e İkinci Mektup, 1/18, 24). Kilisenin ruhu ise kutsal ruhtur. Kiliseye ve hıristiyanların birlikteliğine babadan ve oğul Mesih'ten gelen mânevî lutuflar kutsal ruh aracılığıyla gerçekleşmektedir. İsa'nın bedeni sayılan ve başta baba olmak üzere İsa ve kutsal ruhun tecelli ettiği kiliseye yanılmazlık statüsünü veren de kutsal ruhtur (*The Teaching of Christ*, s. 161-173).

BİBLİYOGRAFYA :

Saadiya Gaon, *The Book of Beliefs and Opinions* (trc. S. Rosenblatt), New Haven-London 1976, s. 86, 127-131; J. Halevi, *The Kuzari* (trc. H. Hirschfeld), New York 1964, s. 97, 99-100, 162-164; İbn Meymûn, *Delâletü'l-hâ'irîn* (nşr. Hüseyin Atay), Ankara 1974, s. 50-53, 61-64; G. B. Smith, "God", *A Dictionary of Religion and Ethics* (ed. S. Mathews - G. B. Smith), London 1921, s. 183-186; L. H. Gray, "Primitive Peoples, Religions of", *a.e.*, s. 351-353; *The Early Christian Fathers* (ed. ve trc. H. Bettenson), Oxford 1969, s. 75-76, 198; *The Teaching of Christ* (ed. R. Lawler v.dğr.), Dublin 1978, s. 46-47, 68-70, 161-173; *The Torah: A Modern Commentary* (ed. W. G. Plaut), New York 1981, s. 1099; C. E. L'heureux, "Numbers", *New Jerome Biblical Commentary* (ed. R. E. Brown v.dğr.), London 1991, s. 85; L. Koehler - W. Baumgartner, *The Hebrew and Aramaic Lexicon of the Old Testament* (ed. M. E. J. Richardson), Leiden 1996, IV, 1496-1497; F. Stolz, "God, Gods, The Sacred", *The Brill Dictionary of Religion* (ed. Kocku von Stuckard), Leiden 2007, II, 798-805; Salime L. Gürkan, *Yahudilik*, İstanbul 2008, s. 125-127; K. Kohler - L. Blau, "Shekinah", *JE*, XII, 258-260; B. W. Anderson, "God, OT View of", *IDB*, II, 421-424; D. Moody, "Shekinah", *a.e.*, IV, 317-319; G. Scholem, "God", *EJd.*, VII, 661-662; Marvin Fox, "God", *a.e.*, VII, 662-664.

MUSTAFA SİNANOĞLU

TECER, Ahmet Kutsi (1901-1967)

Cumhuriyet dönemi şairi,
tiyatro yazarı
ve folklor araştırmacısı.

4 Eylül 1901'de babasının memuriyetle bulunduğu Kudüs'te doğdu; Kutsi adı kendisine bu şehir dolayısıyla verilmiştir. Babası Düyûn-ı Umûmiyye müdürlerinden Abdurrahman Bey'dir. Kudüs'te Fransız Frer-

ler Mektebi'nde başladığı ilk öğrenimini babasının görevle nakledildiği Kırklareli'nde tamamladı. Ardından İstanbul'da Kadıköy Sultânisi ile Halkalı Ziraat Mektebi'ni bitirdi (1919). Bir yıl kadar İzmir'de bir çiftlikte ve *İzmir Ziraat ve Ticaret Gazetesi*'nde çalıştıktan sonra Yüksek Öğretmen Okulu öğrencisi olarak iki yıl İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü'ne devam etti. Biyoloji öğrenimi görmesi için Paris'e gönderildi (1925). Sorbonne Üniversitesi'nde biyoloji yerine iki yıl felsefe tahsili gördü, ancak okulu bitiremeden geri döndü ve kaldığı sınıftan devam edip Edebiyat Fakültesi'nden mezun oldu (1929). Ankara Gazi Öğretmen Okulu ve Eğitim Enstitüsü'nde Türkçe-edebiyat öğretmenliğiyle göreve başladı (1930). Aynı yıl Sivas Lisesi edebiyat öğretmenliğine ve ardından Sivas Maarif müdürlüğüne getirildi. Daha sonra Yüksek Öğretim genel müdürlüğü (1934-1941), Talim ve Terbiye Kurulu üyeliği (1942) ve milletvekilliği (1942-1943 yıllarında Adana, 1943-1946 yıllarında Urfa) yaptı. 1948'de Devlet Konservatuvarı'na, 1949'da Paris kültür ataşeliğine tayin edildi. UNESCO Yürütme Komitesi Türk delegesi oldu (1950). Bir süre Galatasaray Lisesi ile (1951) İstanbul Konservatuvarı'nda (1953) öğretmenlik yaptı. 1957'de Güzel Sanatlar Akademisi'nde Gazetecilik Enstitüsü'nde ders verdi. İstanbul Radyosu'nda halk edebiyatı, folklor ve Türk tarihi üzerine konuşmalar yaptı. Son olarak görevli bulunduğu İstanbul Eğitim Enstitüsü'nden emekliye ayrıldı (1966). Kısa bir hastalığın ardından 22 Temmuz 1967'de öldü ve Zincirlikuyu Mezarlığı'na defnedildi.

Ahmet Kutsi Tecer 1921 yılından sonra *Dergâh* (1921-1922), *Mihrab*, *Millî Mecmua* (1924-1925), *Meş'ale* (1928), *Görüş* (1930-1932), *Varlık* (1933-1935 ve 1960), *Ağaç* (1936), *Oluş* (1939), *Yücel* (1941), *Ülkü* (1941-1945), *Şadırvan* (1949), *Türk Folklor Araştırmaları* (1949-1980), *Türk Düşüncesi* (1953-1954), *İstanbul, Türk Yurdu* (1955-1956), *Vatan* (1957-1958) gibi dergi ve gazetelerde yayımladığı şiir, Türk halk edebiyatı ve folklor üzerine yazılarıyla tanınmış, Türkiye'de folklor ve halk kültürü araştırmalarının gelişmesi yolunda önemli hizmetler yapmıştır. Özellikle Sivas'ta bulunduğu yıllar, gerek hayatının gerekse sanat anlayışının yönünün belirlenmesinde bir dönüm noktası teşkil etmektedir. O sırada halk kültürü ve aşıklik geleneğinin bütün canlılığıyla yaşadığı bu şehir onun şiir anlayışı ve folklor araştırmaları için âdeta bir keşif olmuştur. Burada bir